

## REDS – Izročki za novinarje

Pedagoški inštitut je v obdobju februar–april 2020 izvedel **neodvisno evalvacijo šolanja v času zaprtja šol v 1. valu epidemije covid-19 in tudi vplivov slednjega na šolanje za tem** (ko so se šole odprle in je bil omogočen klasičen pouk v šolah) **ter evalvacijo trajnih vplivov**. Gre za raziskavo **REDS – Mednarodno raziskavo motenj izobraževanja v času epidemije covid-19**, v kateri je v Sloveniji sodelovalo 136 osnovnih šol (135 ravnateljev), 1.422 učiteljev 8. razredov ter 2.552 osmošolcev in osmošolk.

Rezultati so pokazali na številne izzive, s katerimi so se soočale šole (ravnatelji, učitelji) pa tudi učenci. Gre za izzive tehnične narave, vezane na izvedbo pouka na daljavo, izzive didaktične narave pa tudi izzive, povezane z domačim okoljem (učencev in učiteljev). **Na eni stran skrb zbujejo rezultati, ki so vezani na doseganje učnih ciljev in standardov znanja ter ocen** (npr., le 28 % učiteljev meni, da so ocene, pridobljene v času zaprtja šol v 1. valu epidemije covid-19, odraz znanja učencev), ter tudi **dokazane neenakosti, ki so povezane predvsem s socialno-ekonomskim statusom (SES) družin, iz katerih prihajajo učenci** (npr., mnogo več učencev, ki prihajajo iz okolij z nizkim SES, je zaskrbljenih glede šolanja v prihodnje pa tudi glede zaostanka pri učenju). Velik je tudi delež učiteljev pa tudi samih učencev (osmošolcev), ki so poročali **o velikih psihosocialnih obremenitvah učencev**, nekaj slednjega je bilo tudi zaznati v času, ko so se učenci vrnili v šole. Kljub temu je bilo veliko učencev navdušenih, da so lahko šolsko delo nadaljevali pri pouku v šoli. **Rezultati raziskave pa vzbujajo tudi nekaj optimizma**. Slednjega je razbrati predvsem iz dela raziskave, ki je proučevala **morebitne trajne vplive zaprtja šol v času 1. vala epidemije**. V veliki večini so učenci poročali, da so uspešni ali zelo uspešni pri razporejanju šolskih obveznosti čez dan, predvsem pa pri uporabi spletnih učnih okolij in videokonferenčnih sistemov. Skratka, mnenje o tem, ali so oni sami (se pravi učenci) pripravljeni na izobraževanje na daljavo, **če bi ponovno prišlo do daljšega zaprtja šol, je razmeroma pozitivno** (ne sicer pri vseh skupinah učencev enako, tudi tukaj vidimo nekaj razlik: npr., več učencev iz okolja z visokim SES meni, da so za opisano situacijo pripravljeni). **Še bolj pa so o tem prepričani ravnatelji. V tej raziskavi dejansko znanje učencev ni bila preverjeno. To bo Pedagoški inštitut še naprej počel v okviru izvedbe mednarodnih primerjalnih raziskav, v smislu neodvisne evalvacije različnih segmentov šolskega sistema.**

V nadaljevanju predstavljamo povzetek nekaj ključnih rezultatov za Slovenijo podrobneje.

### **»Vpliv« na poučevanje in učenje (v času zaprtja šol v 1. valu epidemije covid-19)**

#### **Poučevanje in učenje se je večinoma nadaljevalo z alternativnimi načini izvajanja poučevanja:**

- Okoli 63 % učiteljev ciljne skupine učencev je poročalo, da so pri pouku na daljavo uporabljali le spletno (računalniško) podprte metode, 28 % jih je kombiniralo spletne (računalniške) metode s klasično metodo, 7 % pa jih je uporabljalo le klasične (neračunalniško podprte) metode.

Za poučevanje (in učenje) v času zaprtja šol v 1. valu epidemije covid-19 so bili uporabljeni številni viri, ki so bili na voljo ali pa ne (tako učiteljem kot učencem):

- **Domači pogoji učencev:** 78 % učencev je poročalo, da so imeli doma večino časa ali vedno na voljo tih prostor za delo, z mizo in s stolom; se je pa okoli 15 % učencem zdelo, da nimajo vsega potrebnega, da bi lahko opravljali svoje šolske obveznosti.

- Tudi učitelji so se soočali z (nekoliko) oteženimi pogoji za poučevanje, npr., v času poučevanja na daljavo jih je 21 % doma imelo otroka, ki bi bil sicer v varstvu oziroma vrtcu, 48 % jih je imelo doma šoloobvezne otroke, ki so se v istem času šolali na daljavo; a kljub temu je 73 % učiteljev povedalo, da jim ni bilo težko v celoti ali vsaj delno usklajevati poučevanja s svojimi domačimi obveznostmi; jih je pa okoli polovica povedala, da so jih med poučevanjem in načrtovanjem učnih ur pogosto motile druge osebe iz njihovega gospodinjstva; 55 % učiteljem je šola (v celoti ali delno) priskrbela potrebno pisarniško opremo za poučevanje od doma.

**Omejenost (občutna ali delna) šol pri poučevanju na daljavo** je za ravnatelje predstavljala razmeroma velike težave – različni dejavniki:

- 92 % ravnateljjev je poročalo, da je občutno ali delno težavo pri izvajanju šolanja na daljavo predstavljalo pomanjkanje dostopa do digitalne tehnologije pri učencih. Pri učiteljih je slednje predstavljalo težavo za 62 % ravnateljjev, za 77 % je bila težava pomanjkanje dostopa do interneta na strani učencev, za velik delež ravnateljjev (67 %) je težavo predstavljalo pomanjkanje učnega gradiva za poučevanje na daljavo, 93 % ravnateljjev je poročalo tudi o slabi kakovosti interneta pri učiteljih. Tudi nezmožnost komuniciranja z učenci in njihovimi družinami je bila za velik delež ravnateljjev (83 %) težava, ki je pomenila omejenost pri izvajanju šolanja na daljavo. Med drugim je veliko ravnateljjev izpostavilo tudi premalo tehničnega znanja učiteljev za izvajanje poučevanja na daljavo ter zagotavljanje enakih pogojev za učenje pri vseh učencih (94 in 96 % ravnateljjev).

#### **Različne vrste pomoči, ki so jo zagotavljale šole za svoje učence:**

- 100 % ravnateljjev (torej vsi sodelujoči) je poročalo, da so vsem učencem ali za nekatere učence zagotavljali dodatno individualno učno pomoč, čez 90 % pa jih je povedalo, da so učencem zagotavljali posnetke učnih ur ali krajših razlag učiteljev ter podporo pri vzpostavljanju/rabi videokomunikacije za dostop do pouka ali učnih gradiv.

**Glede motivacije (za učenje, šolsko delo)** že nekaj let vemo, da je v Sloveniji zelo nizka. Kaj pa v času zaprtja šol v 1. valu epidemije?

- 17 % učencev je poročalo, da se je njihova motivacija, v smislu veselja do opravljanja dela za šolo, zvišala. Okoli 20 % učencev je povedalo, da se je v času zaprtja šol v 1. valu epidemije njihova sposobnost za sledenje šolskim obveznostim povečala, približno enak delež učencev je poročal tudi o samozavesti pri opravljanju šolskega dela in o uspešnosti/kakovosti nalog za šolo, 27 % učencev pa misli, da so v omenjenem obdobju povečali sposobnost načrtovanja dokončanja dela za šolo.

- 82 % učiteljev meni, da se je zmanjšala motivacija učencev za učenje.

#### **Učni napredek in obremenjenost učencev:**

- 53 % učencev meni, da so se v obdobju šolanja na daljavo naučili približno toliko kot pred zaprtjem šol, vendar je kar 60 % učencev postalo težje vedeti, kako dobro napredujejo.

- 79 % učiteljev meni, da se je količina dela učencev zmanjšala.

#### **Doseganje učnih ciljev:**

- Izredno majhni deleži učiteljev so poročali, da so dosegli cilje učnega načrta, ne da bi jih posebej prilagajali (28 %), na drugi strani smo zabeležili pretežni delež učiteljev (89 %), ki so se omejili le na doseganje po njihovem mnenju najbistvenjših ciljev učnega načrta, kar 87 % pa jih je prilagajalo tiste cilje iz učnega načrta, ki se nanašajo na praktična znanja. Učitelji so za prilagajanje učnih ciljev ter za načrtovanje pouka porabili precej časa. Vendar jih le 19 % meni, da so njihovi učenci učno napredovali enako kot pred zaprtjem šol.

### **Preverjanje/ocenjevanje znanja ter posredovanje povratnih informacij (v času zaprtja šol v 1. valu epidemije covid-19)**

Najpogosteje uporabljeni kanal, po katerem je večina učencev prejela gradivo za učne ure, predstavljajo šolske spletne platforme (npr. eAsistent, Moodle, Googlova učilnica, šolska spletna stran, Arnesova učilnica) – tako je sporočilo 94 % učencev, velik delež učencev je gradivo prejel tudi po elektronski pošti (76 %).

#### **Povratne informacije:**

- V največjem deležu so bile povratne informacije posredovane vsemu razredu (tako je poročalo 83 % učencev), 68 % pa jih je poročalo, da jim je bila povratna informacija posredovana osebno; za veliko učencev je bila povratna informacija ocena in pisna povratna informacija o njihovem delu.

- Učitelji so poročali o povečanju uporabe različnih načinov podajanja povratnih informacij (npr. posameznemu učencu, skupini), še bolj pa se je povečalo podajanje povratnih informacij preko elektronske pošte ali sporočil (tako je povedalo okoli 76 % učiteljev). Povečala se je količina podajanja povratnih informacij, prav tako je veliko učiteljev povedalo, da se je povečal čas od učenčeve oddaje naloge in njihovim posredovanjem povratne informacije pa tudi čas, ki so ga porabili za pojasnjevanje povratne informacije (73 % učiteljev).

- Za 83 % učiteljev je bilo preverjanje in ocenjevanje znanja učencev s posebnimi potrebami težje kot prej, 91 % jih je prilagodilo načine preverjanja in ocenjevanja znanja, vendar jih le 28 % meni, da so ocene, pridobljene v času zaprtja šol v 1. valu epidemije, ustrezen odraz znanja učencev.
- 94 % učiteljev se je preusmerilo od končnega ocenjevanja znanja k formativnemu spremljanju.

### **Strokovna podpora/opora učiteljem/učiteljev (v času zaprtja šol v 1. valu epidemije)**

#### **Pomoč učencem pri šolskem delu doma:**

- Okoli tretjina učencev pri šolskem delu ni prejela pomoči pri iskanju in dostopu do dela za šolo na računalniku, pri uporabi šolskih računalniških sistemov, skoraj tretjina pri iskanju informacij, 13 % pa jih ni bilo deležnih razlage šolske snovi, ko je bilo to potrebno. Okoli 44 % učencev je povedalo, da npr. niso prejeli pomoči pri razporejanju šolskih obveznosti čez dan ali vzpodbud za vztrajanje pri nalogi (okoli 26 %).
- Se je pa velika večina učencev (med 83 in 89 %) strinjala oziroma popolnoma strinjala, da so bili učitelji na voljo, ko so potrebovali pomoč, da so jim učitelji dajali razumljive povratne informacije ter natančne informacije o tem, kako lahko stopijo v stik z njimi; 75 % učencev je povedalo, da je učitelje zanimalo, kako uspešni so pri učenju, okoli polovica učencev pa se je strinjala oziroma zelo strinjala, da so učitelji šolsko delo prilagajali njihovim potrebam.
- Učitelji so učencem nudili nekaj ali veliko opore, npr. pri dostopu do učnega gradiva (tako je povedalo 96 % učiteljev), pri organizaciji šolskega dela, pri veščinah in strategijah učenja itd.; vendar je velika večina učiteljev (93 %) poročala, da je bilo učencem z nižjimi učnimi dosežki težko nuditi podporo pri učenju, ki so jo potrebovali, za še 3 odstotne točke več pa jih je o slednjem poročalo za ranljive skupine učencev.
- Dejavnosti kot podpora učiteljevemu delu v času zaprtja šol so se močno okrepile (npr. uporaba gradiv za poučevanje na daljavo, strokovna izpopolnjevanja na temo poučevanja na daljavo – 99 % ravnateljev), povečala se je tudi podpora staršem ali skrbnikom (npr. svetovalne dejavnosti).
- 83 % ravnateljev je povedalo, da so prejeli nekaj ali veliko podpore s strani MIZŠ, 98 % jih je podporo prejelo s strani območnih enot ZRSŠ, 94 % s strani ZRSŠ kot nacionalne institucije (ne OE ZRSŠ), 69 % pa s strani šole za ravnatelje. Precej visok delež ravnateljev (83 %) je poročal tudi o podpori komercialnih ponudnikov izobraževalnih gradiv (npr. založb), nekoliko manjši delež, in sicer 33 %, pa o podpori s strani visokošolskih zavodov/fakultet. O podpori sindikata je poročalo le okoli 28 % ravnateljev.

### **Vključenost/podpora družine in dobro počutje (v času 1. vala epidemije )**

#### **Varnost, domače okolje, počutje:**

- 53 % učencev je povedalo, da so se doma večino časa ali vedno počutili varneje, kot se po navadi v šoli, 62 % jih je bilo veselih, da so bili doma, 18 % jih je moralo skrbeti za svoje brate/sestre, 11 % jih je doma pogrešalo obroke, ki jih sicer dobijo v šoli, nekoliko več kot polovica se jih je počutila bolj osamljene kot sicer, okoli polovica je občutila jezo pogosteje kot običajno, 39 % jih ni spalo tako dobro kot pred zaprtjem šol, 66 % jih je spremljalo družabna omrežja precej več kot pred zaprtjem šol.
- 58 % učencev je bilo zaskrbljenih zaradi sprememb pri šolanju; 59 % jih je skrbelo, kako bo dejstvo, da so šole zaprte, vplivalo na njihovo učenje (ali na njihovo šolanje v prihodnje (63 %)), velik delež učencev (72 %) je poročal, da so pogrešali stike s svojimi sošolci, 56 % se je bilo težko osredotočiti na šolsko delo.

### **Prehod nazaj k običajnemu pouku (ko so se vrnili v šolo po prvem zaprtju šol)**

#### **Velik delež učencev je poročal o zadovoljstvu, da so se vrnili v šolo:**

- 72 % učencev je bilo navdušenih, da so lahko nadoknadili čas, ki ga niso preživeli s sošolci, 45 % jih je bilo v tem času za učenje motiviranih bolj kot kadar koli prej, vendar se jih je kar polovica težko skoncentrirala v času učnih ur (pri pouku), nekoliko več (okoli 55 %) jih je poročalo, da so se težko držali ukrepov za omejevanje okužb s covidom-19 v šoli (nošenje mask itd.).

#### **Zaznave učiteljev in ravnateljev:**

- Pretežni del učiteljev (94 %) je poročal o tem, da so zaznali zadovoljstvo učencev, da so se vrnili v šolo, vendar jih je 38 % poročalo, da so bili učenci tesnobnejši kot pred zaprtjem šol, približno polovica pa tudi, da

so se učenci težko prilagodili na pouk v šoli ter da niso vzpostavili tako kakovostne interakcije s sošolci, kot so jo imeli pred tem.

- Okoli 80 % učiteljev je poročalo, da učenci pri pouku niso bili tako zavzeti kot pred zaprtjem šol in da so imeli težave z osredotočanjem na učno snov, kar 87 % učiteljev pa tudi, da učenci niso dosegli tolikšnih standardov znanja, kot bi bilo običajno pričakovano, če ne bi bilo zaprtja šol.

- Skoraj vsi učitelji so poročali, da so ob vrnitvi v šolo preverjali in utrjevali znanje, zelo podobno so poročali tudi ravnatelji.

- Skoraj polovica šol je ob vrnitvi v šolo vpeljala dodatne socialne in čustvene ukrepe.

## **Trajni vplivi**

### **Optimizem:**

- Učenci menijo, da so (sedaj) uspešni ali zelo uspešni na številnih področjih šolskega dela, npr. 82 % pri samostojnem zaključku šolskih obveznosti, 75 % pri razporejanju šolskih obveznosti čez dan, 74 % pri presojanju svojega učnega napredka itd., še več (okoli ali nekaj čez 90 %) jih meni, da so (zelo) uspešni pri uporabi spletnih učnih okolij in videokonferenčnih sistemov, 79 % pa se jih tudi počuti dobro ali zelo dobro pripravljene, če bi se šola v prihodnje zaprla za daljše časovno obdobje.

- 62 % ravnateljev meni, da je njihova šola dobro pripravljena na izobraževanje na daljavo, če se bo šola v prihodnje zaprla za daljše obdobje, da so na slednje zelo dobro pripravljeni, pa meni preostalih 38 %. Ravnateljev, ki bi menili, da na zaprtje niso pripravljeni, v Sloveniji praktično ni bilo.

### **Dolgoročni vpliv zaprtja šol na znanje učencev:**

- Skoraj 90 % ravnateljev je mnenja, da bo imelo zaprtje šol v 1. valu epidemije precejšen ali nekoliko vpliv na znanje učencev, ki že sicer izkazujejo nizke dosežke, 66 % jih meni, da bo imela situacija vpliv na znanje učencev iz družin z nizkimi dohodki, 78 % pa, da na znanje učencev s posebnimi potrebami. V smislu, da se bo znanje za te skupine nekoliko ali občutno zmanjšalo.

## **Zaključek – neenakosti:**

### **Rezultati kažejo na precejšnje neenakosti, v večini primerov vezane na socialno-ekonomski status (SES) družin, iz katerih prihajajo učenci.**

*Neenakosti v deležu staršev, ki so delali od doma:* 30 odstotnih točk več staršev učencev iz okolja z visokim SES je delalo od doma v primerjavi z učenci iz okolja z nizkim SES; 7 odstotnih točk več staršev iz urbanega okolja.

*Neenakosti v deležu učencev, ki so izrazili osamljenost:* ni razlik glede na SES, niti med spoloma, prav tako ne pri primerjavi ruralno – urbano okolje.

*Neenakosti v zaskrbljenosti glede šolanja v prihodnje:* učenci iz okolja z nizkim SES so nekoliko bolj zaskrbljeni (5 odstotnih točk več otrok z nizkim SES); med spoloma so velike razlike (precej več, in sicer 13 odstotnih točk, je zaskrbljenih deklic).

*Neenakosti pri zaskrbljenosti glede zaostanka pri učenju:* učenci iz okolja z nizkim SES so bolj zaskrbljeni (dodatnih 9 odstotnih točk učencev iz okolja z nizkim SES); med spoloma ni razlik, med urbanim in ruralnim okoljem tudi ne.

*Neenakosti pri prepričanju glede samostojnega načrtovanja šolskega dela:* učenci iz okolja z nizkim SES so o tem manj prepričani (6 odstotnih točk več učencev iz okolja z visokim SES je prepričanih glede samostojnega načrtovanja šolskega dela); med spoloma ter pri primerjavi ruralno – urbano ni razlik.

*Neenakosti v pripravljenosti, če pride do zaprtja šol v prihodnje:* več učencev iz okolja z visokim SES meni, da so za slednje pripravljene (7 odstotnih točk razlike), razlike so tudi med spoloma, in sicer, o tem je prepričanih 6 odstotnih točk več učenk.